

Nagy Sándor József nyomában

Nekünk, budakeszieknek nem egyszerűen történelmi lecke Nagy Sándor József honvédtábornok élete és halála. A helyiek fülében ez a név már az előtt ismerősen cseng, hogy a történelmi leckét megtanulnák az 1848/49-es szabadságharcról, és jó diákként, jó hazafiként bebifláznák az aradi mártírok névsorát. Itt, Budakeszin, sok dolog emlékeztet a korabeli eseményekre és magára Nagy Sándor Józsefre. Végigsétálhatunk a Nagy Sándor József utcán vagy megállhatunk a Fő utca egyik kis sváb házában található emléktábla előtt, amelybe nagy betűkkel van bevésve a neve. De számunkra mégis az a legfontosabb, hogy iskolánk, az egykori Budakeszi Gimnázium 1989 óta az ő nevét viseli.

A névfelvétellel kapcsolatos kutatómunka fontos része volt, hogy „kinyomozzuk”, hogyan írta a nevét a tábornok. Többféle írásmóddal találkozhatunk. Szülőházán csak így szerepel: Nagy Sándor – külön írva, ami azt a benyomást keltheti, hogy a Sándor keresztnév volt. Ezt egyértelműen cáfolja, hogy a nővérét Nagy Sándor Johannának hívták. Korabeli levelekben, katonai jelentésekben, egyéb hivatalos iratokban Nagy Sándor, NagySándor József, (egybeírva, de nagy S-sel) Nagysándor József és Nagy Sándor József változatban is szerepel. Mi a saját kézírását vettük alapul, az utóbbi írásmódot választottuk, külön írva a kétfügü vezetőket.

Névadónk a 13 aradi vértanú egyike volt, a „polgártábornok”, aki a civil életben sosem viselt egyenruhát. Talán kevesen tudják róla, hogy katolikus, nemesi családból származott, Nagyvárad szülőtte volt. Az ő élettörténetét kutatva jutottunk el a nagy múltú bihari iskolavárosba, ahol nem-

Szeretett drága angyali jószágú Emmám!

Nem találok szavakat rá – hogy elmondjam, milyen végtelen örömet szereztek szeretetteljes, vigasztaló soraid. – Mert most, hogy leszámoltam végképp a világgal, fájdalmasan ugyan – de nyugodtan nézek szembe – sorsom jövődő alakulásával és mindazzal, ami még történhetik velem – immár elvesztettem minden reményem – mindent elvesztettem, csak irántad való végtelen, határtalan szeretetemet nem – ez a legmélyebb, legszentebb érzés, amit valaha éreztem, és ez el fog kísérni a sírba ...

gondolj rám szeretettel és együttérzéssel, mint ahogy én is mindig, az élet utolsó percéig szüntelenül szeretlek, és imádlak. – Isten legszentebb, legszebb áldása rád – légy boldog, ezért imádkozik lelkem mélyéből imádó

Pepid

(Részlet menyasszonyának, Schmidt Emmának írott leveléből)

csak névadónk nyomaira bukkantunk rá, de az Ady Endre Líceumra is, amely azóta a testvériskolánk. Tőlük sok segítséget kapunk névadónk emlékének méltó ápolásához.

A fiatal Nagy Sándor József hamar elkerült szülővárosából. Katonai pályára lépett, sorra szerezte érdemeit a császári hadseregben, és szépen emelkedett a ranglétrán mindaddig, amíg súlyos betegsége egészen fiatalon nyugállományba nem kényszerítette. Egy ideig visszavonult a katonai élettől, de a haza hívó szavára újra egyenruhát és kardot öltött, és immár a honvédsereg tisztjeként végigharcolta a szabadságharcot; előléptetések, érdemrendek, kitüntetések jelezték a sikereit. Előbb a délvidéken küzdött, aztán ott volt a dicsőséges tavaszi hadjárat majd összes csatájában. A legnagyobb hőstettét akkor hajtotta végre, amikor 1849 májusában, Buda visszavívásakor az ő csapata tört be elsőként a Várba. Ezt megelőzően itt Budakeszin tartottak haditanácsot, itt dolgozták ki a támadás tervét. Ezt idézi a már említett emléktábla, amelyet a hálás utókor állított. A szabadságharc végnapjaiban is hősiességgel kivette a részét a küzdelmekből. Egyenlőtlen erőviszonyok mellett vesztett csatát - maroknyi csapata élén - a hatalmas orosz hadsereggel szemben, Debrecennél.

A világosi fegyverletétel után az aradi várbörtönbe zárták. A császári vészbíróság felségsértés és hazaárulás vádjával kötél általi halálra ítélte. Kegyelmi kérvényét elutasították. Utolsó napjaiban családjával és gyóntatópapjával folytatott levelezése jelentette számára a külvilággal való kapcsolatot. Kivégzésére október 6-án hajnali 6 órakor került sor az aradi várudvaron. A bakó ötödikként szólította. Utolsó szavai ezek voltak: „Hodie mihi, cras tibi (Ma nekem, holnap neked). Éljen a haza!” Földi maradványai Aradon egy kriptában nyugszanak, amely fölött egy obeliszk áll a mártírok emlékére.

A vértanúság a kivégzett tábornokoknak hatalmas erkölcsi fölényt adott bírálkkal, hóhéraikkal szemben. Ez nemzetünknek azóta is a hitet, a reményt jelenti, és minden új nemzedéknek példát mutat emberségből, becsületből és hazaszeretetből.

Mácsár Melinda (Nagy Sándor József Gimnázium)

